

ข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๘
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ชั้น จุฬอาภิธรรมมิกะตรี

สอบวันเสาร์ที่ ๑๔ มิถุนายน พ. ศ. ๒๕๖๘

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน ๑๐ ข้อ รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

๑. ให้แปลคาถาดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งจำแนกบทโดยสามัญว่ามีเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ? แสดงความหมายมาพอ
ได้ใจความ

สมมาสมพุทฺธมตฺถํ

สสทฺธมมคณฺตุตมํ

อภิวาทิย ภาสิสฺสํ

อภิธมมตฺถสฺสคหํ

๒. ให้แสดงความหมายชื่อจิตดังต่อไปนี้

ก. โลภมูลจิต

ข. อเหตุกกริยาจิต

ค. โสภณจิต

ง. มหัคคตจิต

จ. โลกุตตรจิต

๓. จงแสดงบาลีและคำแปลในอภิสทสสังขาริกจิต ๕ ดวง มาให้ถูกต้อง

๔. ให้จำแนกจิต ๑๒๑ ดวง โดยเวทนาเภทนัย มาโดยละเอียด

๕. เจตสิก ๕๒ ดวงนั้น เมื่อว่าโดยราสีมีเท่าใด ? คืออะไรบ้าง ? และในราสีหนึ่ง ๆ มีจำนวนเท่าใด ?
คืออะไรบ้าง ?

๖. จงแสดงสัมปโยคนัย ในเจตสิกดังต่อไปนี้ว่าประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?

ก. สัญญาเจตสิก

ข. วิริยเจตสิก

ค. อหิริกเจตสิก

ง. มานเจตสิก

จ. ปัญญาเจตสิก

๗. จงแสดงสังคหณัย ในจิตดังต่อไปนี้ ว่ามีเจตสิกประกอบได้เท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?

ก. โลภมูลจิตดวงที่ ๔ ข. โทสมูลจิตดวงที่ ๒ ค. มหากุศลจิตดวงที่ ๕

ง. โลภียปฐมฉานจิต ๓ จ. โลกุตตรปัญจฉานจิต ๘

๘. รูป ๒๘ นั้น เมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่แล้ว มีเท่าใด ? คืออะไรบ้าง ? และเมื่อจัดเป็นประเภทเล็กแล้ว
มีเท่าใด ? คืออะไรบ้าง ?

๙. ก. ให้แสดงองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้ :

อิตถิภาวะ หทยะ ปริจเฉทะ ลหุตตา สันตติ

ข. ให้แสดงจำนวนของกรรม จิต อตุ อาหาร ที่สามารถทำให้รูปเกิดขึ้นได้โดยเฉพาะ

๑๐ ก. นิพพาน เมื่อว่าโดยสภาวะลักษณะแล้วมีกี่อย่าง ? คืออะไรบ้าง ? ให้แสดงความหมาย
ของสภาวะลักษณะนั้น ๆ ด้วย

ข. ให้แสดงความแตกต่างกันระหว่าง สอุปาทิเสสนิพพานกับอนุปาทิเสสนิพพาน และจงจำแนก
นิพพาน ๒ อย่างนี้ โดยบุคคล

กลุ่มหลักสูตรและการสอน อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อสอบสัมภาษณ์พระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๘
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ชั้น จุฬอาภิธรรมมิกะตรี

สอบวันอาทิตย์ที่ ๑๕ มิถุนายน พ. ศ. ๒๕๖๘

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๕ ข้อ

๒๕ คะแนน

เวลา ๑๕ นาที

๑. สัทธรรมมีกี่อย่าง ? คืออะไรบ้าง ?

ตอบ สัทธรรมมี ๓ อย่างคือ

๑. ปริยัติสัทธรรม ได้แก่ พระบาลีและอรรถกถา

๒. ปฏิบัติสัทธรรม ได้แก่ การรักษาศีล การถือธุดงค์ การเจริญสมณกรรมฐาน
และวิปัสสนากรรมฐาน

๓. ปฏิเวธสัทธรรม ได้แก่ มรรค ผล นิพพาน ฌาน อภิญญา

๒. จิตมีกี่ประเภท ? คืออะไรบ้าง ? ยกบาลีขึ้นแสดงด้วย

ตอบ จิตมี ๔ ประเภท คือ กามาวจรจิต รูปาวจรจิต อรูปาวจรจิต โลกุตตรจิต ดังมีบาลีแสดงว่า
ตตถ จิตตํ ตาว จตฺตพฺพิธํ โหติ กามาวจรํ รูปาวจรํ อรูปาวจรํ โลกุตตรญฺเจติ.

๓. จงจำแนก อนิยตโยคีเจตสิก โดยนानากทาจิเจตสิก กทาจิเจตสิก และสทกทาจิเจตสิก

ตอบ นานากทาจิเจตสิก มี ๘ คือ อิสสา มัจฉริยะ กุกกุจจะ วิรตีเจตสิก ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒
กทาจิเจตสิก มี ๑ คือ มานะ
สทกทาจิเจตสิก มี ๒ คือ ถีนะ มิตทธะ

๔. กำเนิดของสัตว์ทั้งหลายมีจำนวนเท่าใด ? คืออะไรบ้าง ? จงแสดงพร้อมบอกความหมาย

ตอบ กำเนิดของสัตว์ มี ๔ อย่างคือ

๑. สังเสทชะกำเนิด หมายถึง เกิดในที่ที่มียางเหนียว

๒. โอปปาติกะกำเนิด หมายถึง เกิดผุดขึ้น โตทันที คล้ายกับว่าตกลงมาจากที่สูง

๓. อันทชะกำเนิด หมายถึง เกิดในฟอง

๔. ชลาพุชะกำเนิด หมายถึง เกิดในมดลูก

๕. ให้แปลความหมายในคำดังต่อไปนี้ โดยสังเขป

ปทํ	อจฺจุตํ	อจฺจนตํ	อสงฺขตํ	อนุตฺตรํ
-----	---------	---------	---------	----------

ตอบ แปลความหมายในคำดังต่อไปนี้ คือ

ปทํ	แปลว่า	ส่วนหนึ่ง
-----	--------	-----------

อจฺจุตํ	แปลว่า	ธรรมที่ไม่ตาย
---------	--------	---------------

อจฺจนตํ	แปลว่า	ธรรมที่ก้าวล่วงขั้น ๕ ที่เป็นอดีตและอนาคต
---------	--------	---

อสงฺขตํ	แปลว่า	ธรรมที่ไม่ถูกปรุงแต่งด้วยปัจจัย ๔ อย่างใดอย่างหนึ่ง
---------	--------	---

อนุตฺตรํ	แปลว่า	ธรรมที่ประเสริฐ
----------	--------	-----------------

กลุ่มหลักสูตรและการสอน อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เฉลยข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๘
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ชั้น จุฬอาภิธรรมมิกะตรี

สอบวันเสาร์ที่ ๑๔ มิถุนายน พ. ศ. ๒๕๖๘

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน ๑๐ ข้อ รวม ๑๐๐ คะแนน เวลา ๔ ชม.

๑. ให้แปลคาถาดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งจำแนกบทโดยสามัญว่ามีเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ? แสดงความหมายมาพอได้ใจความ

สมมาสมพุทฺธมฺ

สสทฺธมฺมคณฺตมฺ

อภิวาทิย ภาสิสฺสํ

อภิธมฺมตฺถสฺงคหํ

ตอบ แปลคาถาดังต่อไปนี้

ข้าพระพุทธเจ้า (พระอนุรุธาจารย์) ขอนอบน้อมถวายอภิวันทนาการ แต่พระพุทธองค์ผู้ตรัสรู้
ญะยธรรมทั้งหลายเอง ไม่มีผู้เปรียบปาน พร้อมด้วยพระสัทธรรมและคณะพระอริยสงฆ์เจ้าทั้งหลายซึ่ง
เป็นผู้อุดมแล้ว จักแต่งคัมภีร์ที่มีนามอภิธัมมัตถสังคหะต่อไป

เมื่อจำแนกโดยบทสามัญแล้วมี ๖ บท คือ

๑. สมมาสมพุทฺธํ หมายความว่า ผู้ตรัสรู้ญะยธรรมทั้งปวงตามลำพังพระองค์เองอย่างถูกถ้วน
ได้แก่ พระสัมมาสัมพุทธะจำพวกเดียว เป็นการปฏิเสธปัจเจกพุทธะ สาวกพุทธะทั้งสอง

๒. อตุลํ หมายความว่า หาผู้เปรียบปานมิได้

๓. สสทฺธมฺมคณฺตมํ หมายความว่า พร้อมด้วยพระสัทธรรมและคณะพระอริยสงฆ์เจ้าทั้งหลายซึ่ง
เป็นผู้อุดม

๔. อภิวาทิย หมายความว่า เป็นคำนอบน้อมแด่พระรัตนตรัย

๕. ภาสิสฺสํ หมายความว่า เป็นคำรับรองว่าจะแต่ง

๖. อภิธมฺมตฺถสฺงคหํ หมายความว่า ตามที่ได้กล่าวคำรับรองไว้ว่าจะแต่งนั้นก็ได้แก่
คัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหปกรณ นี้เอง

๒. ให้แสดงความหมายชื่อจิตดังต่อไปนี้

ก. โลภมูลจิต

ข. อเหตุกกริยาจิต

ค. โสภณจิต

ง. มหัคคตจิต

จ. โลกุตตรจิต

ตอบ ก. โลภมูลจิต หมายความว่า จิตที่เกิดขึ้นโดยมีโลภเจตสิกเป็นมูล เป็นประธาน

ข. อเหตุกกริยาจิต หมายความว่า จิตที่เกิดขึ้นโดยลำพังไม่ได้อาศัยกรรมแต่อย่างใดไม่เป็นบุญ
เป็นบาป แต่เป็นเหตุกะ

ค. โสภณจิต หมายความว่า จิตที่เกิดขึ้นพร้อมกับโสภณเจตสิก หรือเป็นจิตที่สวयงาม

ง. มหัคคตจิต หมายความว่า จิตที่เข้าถึงความเป็นใหญ่และประเสริฐ

จ. โลกุตตรจิต หมายความว่า จิตที่พ้นจากโลกทั้ง ๓ คือ กามโลก รูปโลก อรูปโลก

๓. จงแสดงบาลีและคำแปลในอภุสสสังขาริกจิต ๕ ดวง มาให้ถูกต้อง

ตอบ แสดงบาลีและคำแปลในอภุสสสังขาริกจิต ๕ ดวง ดังนี้

๑. โสมนัสสสหคตํ ทิฏฐิจิตตสมปยุตตํ สสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยความเห็นผิด
๒. โสมนัสสสหคตํ ทิฏฐิจิตตวิปยุตตํ สสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด
๓. อุเปกขาสหคตํ ทิฏฐิจิตตสมปยุตตํ สสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉย ๆ ประกอบด้วยความเห็นผิด
๔. อุเปกขาสหคตํ ทิฏฐิจิตตวิปยุตตํ สสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉย ๆ ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด
๕. โทมนัสสสหคตํ ปฏิมสมปยุตตํ สสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเสียใจ ประกอบด้วยความโกรธ

๔. ให้จำแนกจิต ๑๒๑ ดวง โดยเวทนาเภทนัย มาโดยละเอียด ?

ตอบ จำแนกจิต ๑๒๑ ดวง โดยเวทนาเภทนัย มี ๕ คือ

สุขเวทนา มี ๑ ดวง	คือ สุขสหคตกายวิญญูณจิต ๑
ทุกขเวทนา มี ๑ ดวง	คือ ทุกขสหคตกายวิญญูณจิต ๑
โสมนัสเวทนา มี ๖๒ ดวง	คือ โลภมูลโสมนัส ๔ โสมนัสสันตிரณจิต ๑
โสมนัสหสิตุปปาทจิต ๑ มหากุศลโสมนัส ๔ มหาวิบากโสมนัส ๔
มหากริยาโสมนัส ๔ ปฐมฌานจิต ๑๑ ทุตติยฌานจิต ๑๑
ตติยฌานจิต ๑๑ จตุตถฌานจิต ๑๑
โทมนัสเวทนา มี ๒ ดวง	คือ โทสมูลจิต ๒
อุเบกขาเวทนา มี ๕๕ ดวง	คือ โลภมูลอุเบกขา ๔ โมหมูลจิต ๒
อเหตุกอุเบกขา ๑๔ มหากุศลอุเบกขา ๔ มหาวิบากอุเบกขา ๔
มหากริยาอุเบกขา ๔ ปัญจฌานจิต ๒๓

๕. เจตสิก ๕๒ ดวงนั้น เมื่อว่าโดยราสีมีเท่าใด ? คืออะไรบ้าง ? และในราสีหนึ่ง ๆ มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง ?

ตอบ เจตสิก ๕๒ ดวงนั้น เมื่อว่าโดยราสีมี ๓ คือ

๑. อัญญุสमानราสีเจตสิก ๒. อุกุศลราสีเจตสิก ๓. โสภณราสีเจตสิก

และในราสีหนึ่ง ๆ มีจำนวนดังนี้ คือ

๑. อัญญุสमानราสีเจตสิก มี ๑๓ ดวง คือ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ปกิณณกเจตสิก ๖
๒. อุกุศลราสีเจตสิก มี ๑๔ ดวง คือ โมจตุกเจตสิก ๔ โลติกเจตสิก ๓ โทจตุกเจตสิก ๔
ถิทุกเจตสิก ๒ วิจิกิจฉาเจตสิก ๑
๓. โสภณราสีเจตสิก มี ๒๕ ดวง คือ โสภณสาธารณเจตสิก ๑๔ วรรตเจตสิก ๓
อัปมัณญเจตสิก ๒ ปัญญินทรีย์เจตสิก ๑

๖. จงแสดงสัมปโยคนัย ในเจตสิกดังต่อไปนี้ว่าประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?

- ก. สัญญาเจตสิก ข. วิริยเจตสิก ค. อหิริกเจตสิก ง. มานเจตสิก จ. ปัญญาเจตสิก

- ตอบ** ก. สัญญาเจตสิก ประกอบได้ในจิตทั้งหมด ๘๙ หรือ ๑๒๑ ดวง
 ข. วิริยเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๑๐๕ ดวงคือ กามจิต ๓๘ (เว้นอเหตุกวิปากจิต ๑๕, ปัญจทวาราวชชนจิต ๑), มหัคคตจิต ๒๗, โลกุตตรจิต ๔๐
 ค. อหิริกเจตสิก ประกอบได้ในอกุศลจิต ๑๒ ทั้งหมด
 ง. มานเจตสิก ประกอบได้ในทวิฏฐิตวิปปยตตจิต ๔
 จ. ปัญญาเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๔๗ หรือ ๗๙ ดวงคือ มหากุศลญาณสัมปยุตตจิต ๔, มหาวิบากญาณ สัมปยุตตจิต ๔, มหากริยาญาณสัมปยุตตจิต ๔, มหัคคตจิต ๒๗, โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

๗. จงแสดงสังคหณ์ ในจิตดังต่อไปนี้ ว่ามีเจตสิกประกอบได้เท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?

- ก. โลภมูลจิตดวงที่ ๔ ข. โทสมูลจิตดวงที่ ๒ ค. มหากุศลจิตดวงที่ ๕
 ง. โลภียปฐมณานจิต ๓ จ. โลกุตตรปัญญาณานจิต ๘

ตอบ แสดงสังคหณ์ ดังนี้

- ก. โลภมูลจิตดวงที่ ๔ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๑ ดวง
 คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โมจตุกเจตสิก ๔ โลกเจตสิก ๑ มานเจตสิก ๑ ถิทุกเจตสิก ๒
 ข. โทสมูลจิตดวงที่ ๒ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๒ ดวง
 คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติเจตสิก ๑) โมจตุกเจตสิก ๔ โทจตุกเจตสิก ๔ ถิทุกเจตสิก ๒
 ค. มหากุศลจิตดวงที่ ๕ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๗ ดวง
 คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติเจตสิก ๑) โสภณเจตสิก ๒๕
 ง. โลภียปฐมณานจิต ๓ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๕ ดวง
 คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้นวิรตีเจตสิก ๓)
 จ. โลกุตตรปัญญาณานจิต ๘ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๓ ดวง
 คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๐ (เว้นวิตก วิจารณ์ ปีติ) โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)

๘. รูป ๒๘ นั้น เมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่แล้ว มีเท่าใด ? คืออะไรบ้าง ?

และเมื่อจัดเป็นประเภทเล็กแล้ว มีเท่าใด ? คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ในรูป ๒๘ นั้น เมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่แล้ว มี ๒ คือ

๑. นิปผันนรูป ๑๘ ๒. อนิปผันนรูป ๑๐

เมื่อจัดเป็นประเภทเล็กแล้ว มี ๑๑ คือ

๑. มหาภูตรูป ๔ ๒. ปสาทรูป ๕ ๓. วิสยรูป ๗ หรือ ๔ ๔. ภาวรูป ๒
 ๕. ทหรูป ๑ ๖. ซีวตรูป ๑ ๗. อาหารรูป ๑ ๘. ปริจเฉทรูป ๑
 ๙. วิญญูตรูป ๒ ๑๐. วิจารณ์รูป ๕ หรือ ๓ ๑๑. ลักขณรูป ๔

๙. ก. ให้แสดงองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้ :

อิตถิภาวะ ทหะ ปริจเฉทะ ลหุตตา สันตติ

ตอบ แสดงองค์ธรรมของรูป ดังนี้

- อิตถิภาวะ ได้แก่ รูปที่เป็นเหตุแห่งความเป็นหญิง
 ทหะ ได้แก่ รูปที่เกิดอยู่ในหัวใจ และเป็นที่ยึดถือเกิดของจิต เจตสิกทั้งหลาย
 ปริจเฉทะ ได้แก่ อากาสรูปที่คั่นระหว่างรูปกลาปต่อรูปกลาป
 ลหุตตา ได้แก่ ความเบาของนิปผันนรูป

สันตติ ได้แก่ ความเกิดขึ้นสืบต่อกันของนิพันนรูปจนถึงตาย

ข. ให้แสดงจำนวนของกรรม จิต อุตฺ อาหาร ที่สามารถทำให้รูปเกิดขึ้นได้โดยเฉพาะ

ตอบ แสดงจำนวนของกรรม จิต อุตฺ อาหาร ที่สามารถทำให้รูปเกิดขึ้นได้ ดังนี้คือ
กรรม ได้แก่ กรรม ๒๕ คือเจตนาที่อยู่ในอกุศลจิต ๑๒ มหากุศลจิต ๘ รูปาวจรกุศลจิต ๕ รวมเป็น
กรรม ๒๕

จิต ได้แก่ จิต ๗๕ (เว้นทวิปัญญวิญญานจิต ๑๐ อรูปวิบาก ๔ ปฏิสนธิจิตของสัตว์ทั้งหลายและ
จุติจิตของพระอรหันต์) เจตสิก ๕๒ ที่ในปัจจุบันภพ

อุตฺ ได้แก่ สีสเตโช ความเย็น อุณหเตโช ความร้อน ที่อยู่ภายในและภายนอกสัตว์
อาหาร ได้แก่ โอชาที่อยู่ในอาหารต่าง ๆ

**๑๐ ก. นิพพาน เมื่อว่าโดยสภาวะลักษณะแล้วมีกี่อย่าง ? คืออะไรบ้าง ? ให้แสดงความหมาย
ของสภาวะลักษณะนั้น ๆ ด้วย**

**ข. ให้แสดงความแตกต่างกันระหว่าง สอุปาทิเสสนิพพานกับอนุปาทิเสสนิพพาน และจงจำแนก
นิพพาน ๒ อย่างนี้ โดยบุคคล**

ตอบ ก. พระนิพพานเมื่อว่าโดยสภาวะลักษณะแล้ว มีอย่างเดียวคือ สันติลักษณะ หมายถึงสงบจากกิเลส
และ ชันธ ๕ ทั้งหลาย

ข. สอุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่เป็นไปกับกับชันธ ๕ คือวิบากและกัมมชรูปที่เหลือ
จากกิเลสทั้งหลาย เมื่อจำแนกโดยบุคคลแล้ว ก็ได้แก่นิพพานของพระอรหันต์ ที่ยังมีชีวิตอยู่

อนุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่ไม่มีชันธ ๕ คือวิบาก และ กัมมชรูป ที่เหลืออยู่
เมื่อจำแนกโดยบุคคลได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ ที่ปรินิพพานไปแล้ว

กลุ่มหลักสูตรและการสอน อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย